

ט"ו אייר, תשפ"ד
23 במאי 2024

לכבוד
מר יריב לוין
שר המשפטים ויו"ר ועדת שרים לענייני חקיקה

שלום רב,

הנדון: עמדת הסניגוריה הציבורית באשר להצעת חוק העונשין (תיקון - עונש מינימום למתעלל בקטין או חסר ישע), התשפ"ד-2023

הצעת החוק שבנדון מבקשת להפוך את הוראת השעה שנחקקה בתיקון מס' 143 לחוק העונשין – שעניינו החמרת הענישה בעבירות אלימות כלפי קטין או חסר ישע, שבוצעו על ידי אחראי שאינו בן משפחה – להסדר קבע. במסגרת הוראת השעה, שנקבעה לתקופה של שנתיים, נקבעו **עונשי מינימום וחובות הטלת מאסר בפועל** בעבירות של תקיפה או התעללות בקטין או חסר ישע שנעברו במסגרת חינוכית-טיפולית.¹

בפתח הדברים יוזכר כי **הסניגוריה הציבורית הביעה את התנגדותה העקרונית להוראת השעה**, כחלק מגישתה הכללית באשר לקביעת עונשי מינימום ועונשי חובה בספר החוקים הישראלי. בתוך כך הסניגוריה ציינה כי:

- א. עונשי מינימום – ועל אחת כמה וכמה עונשי חובה של הטלת מאסר בפועל – חותרים תחת עקרון האינדיבידואליות בענישה, ובמידה רבה פוגעים ביכולתו של בית המשפט לעשות **צדק ולנקוט בענישה המתאימה למקרה הספציפי**. קושי זה מתחדד ומתעצם כשמדובר בהגבלה משמעותית של שיקול הדעת השיפוטי בדמות חובת הטלת מאסר, כפי שנקבע בהוראת השעה הנוכחית. הקושי בקביעת עונשי מינימום מתעורר בעיקר (אבל לא רק) באותם המקרים בהם מכלול הנסיבות אינו מצדיק שליחתו של אדם לכלא, בין אם נסיבות ביצוע העבירה אינן מצדיקות זאת, ובין אם מדובר באדם שזו לו עבירה ראשונה או מי שעבר הליך טיפול ושיקום משמעותי.
- ב. דווקא בהקשר של עבירות אלימות נגד קטינים וחסרי ישע במסגרות חינוכיות וטיפוליות, ממילא היתה נהוגה מדיניות ענישה מחמירה מאוד, שלעיתים כוללת הטלת מאסרים בפועל לתקופות משמעותיות. **מדיניות זו של החמרה בענישה נוהגת גם כיום – ואף ביתר שאת – ומשכך אין גם צורך של ממש בהוראת השעה**.

¹ בעבירת תקיפת קטין או חסר ישע הגורמת חבלה של ממש או חבלה חמורה על ידי אחראי שאינו בן משפחה במסגרת חינוכית-טיפולית, נקבע כי יוטל עונש מאסר, אלא אם החליט בית המשפט להקל בעונש מטעמים מיוחדים שיירשמו. בצד זאת נקבע כי עונש המאסר לא יהיה, בהעדר טעמים מיוחדים, כולו על-תנאי; ואילו בעבירת התעללות בקטין או חסר ישע על ידי אחראי שאינו בן משפחה במסגרת חינוכית-טיפולית, נקבע כי העונש לא יפחת מחמישית מהעונש המרבי שנקבע לעבירה, אלא אם החליט בית המשפט להקל בעונש מטעמים מיוחדים שיירשמו. בצד זאת נקבע כי עונש המאסר לא יהיה, בהעדר טעמים מיוחדים, כולו על-תנאי.

- ג. קושי נוסף העולה מאימוץ שיטה של עונשי מינימום הוא **שהצרת שיקול הדעת השיפוטי בענישה מחזקת עד מאוד את כוחה של התביעה**, שלבחירתה בסעיף אישום כזה או אחר השפעה משמעותית על סוג העונש ומידתו.
- ד. הגדלת ההרתעה לא תושג באמצעות החמרה בענישה, זאת להבדיל משיפור האכיפה. **הפתרון הראוי והיעיל יותר לצמצום הבעיה העבריינית אינו נעוץ בהחמרה בענישה, אלא בקידום פתרונות במישור האכיפתי והמניעתי**: כך למשל, באמצעות אכיפתם של חוקים שמטרתם להשית מנגנוני פיקוח ובקרה (לעניין זה ר' לדוגמה את חוק הפיקוח על מעונות יום לפעוטות, תשע"ט-2018 וכן את חוק התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום לפעוטות, תשע"ט-2018).
- ה. הסדר זה מעורר חשש כבד **(שלצערנו כבר החל להתממש)** מפני 'מדרון חלקלק' שבתורו יביא להגשת שלל הצעות חוק שעניינן החמרה בענישה וקביעת עונשי מינימום ועונשי חובה, במגוון של עבירות פליליות.

מכל הטעמים שהובאו לעיל, הסניגוריה הציבורית סבורה כי אין מקום להארכה נוספת של הוראת השעה, וקוראת לוועדה להימנע מקידום הצעת החוק.

בברכה,

עו"ד ישי שרון

מנהל מחלקה (חקיקה, תכנון ומדיניות)
הסניגוריה הציבורית הארצית